

prof. dr Gerard Ciołek
 Politechnika Krakowska
 Kraków, Biskupia 8 m 8
 Warszawa, Koplińska 26 m 17

Kraków 10. VII. 1965.

R E C E N Z J A

pracy habilitacyjnej dr. Stanisława Juchnowicza, adiunkta Katedry Planowania Przestrzennego Politechniki Krakowskiej p. t. "Metoda wyznaczania zasięgu obszaru centrów miejskich. Niektóre problemy ich struktury funkcjonalno-przestrzennej" oraz całokształtu dorobku naukowego habilitanta.

Praca dr. S. Juchnowicza podejmuje coraz bardziej aktualizujący się na Zachodzie, a także w krajach socjalistycznych, problem organizacji centrów miejskich, których zadaniem jest koncentracja wszelkiego rodzaju funkcji usługowych, kulturalnych i administracyjnych i które swym charakterem silnie kontrastują z otaczającymi je dzielnicami mieszkaniowymi.

Dotychczasowe tendencje rozwoju miast na tle przemian gospodarczych i postępu w dziedzinie komunikacji, przeoczyły niejako zagadnienie prawidłowej organizacji dzielnic centralnych, dając z jednej strony do rozproszenia obiektów usługowych, z drugiej zaś do objęcia funkcjami mieszkaniowymi dawniej istniejących lub nowe tworzonej dzielnic śródmiejskich, osłabiając znaczenie ich roli w ogólnym organizmie miasta. W miastach polskich stale wzrastające potrzeby mieszkaniowe wręcz odwracały uwagę od problemów planowania śródmieść, od wypracowania metody wyznaczania ich właściwego charakteru i możliwości rozwojowych. Odbiciem tego stanu stał się chaos i ekstenywność w sposobie użytkowania obszarów śródmiejskich, a często i zagrożenie ich zasobów kulturalnych, czego wyrazem jest też niska ilość prac z zakresu teorii i metodologii planowania centrów miejskich. Również w dziedzinie pojęć podstawowych i terminologii istnieje wiele sprzeczności i dowolności, nie pozwalających na jednoznaczne określenie przedmiotu rozważań.

Praca dr. S. Juchnowicza podejmuje próbę uporządkowania pojęć podstawowych i terminologii oraz dąży do ustalenia metody wyznaczania zasięgu centrów miejskich na tle dotychczasowego stanu wiedzy w tym zakresie, a następnie przez ich zastosowanie do szeregu miast polskich zniemza do określenia własnego systemu analitycznego i klasyfikacyjnego, który pozwoliłby na wyznaczenie struktury i zasięgu obszarów centralnych, ich wielkości i pojemności, na tle ogólnych warunków rozwoju miasta, jego układu komunikacyjnego i innych elementów, wpływających na jego rozwój.

Praca ta pomyślana jest jako pomoc zarówno dla potrzeb urbanistów, zajmujących się projektowaniem śródmieść, jak też stanowić na zapoczątkowanie szerszych badań nad zagadnieniem organizacji centrów miejskich w polskich warunkach społeczno-gospodarczych.

Pod względem metodycznym praca dr. S. Juchnowicza jest bez zarzutu. Poprzez ogólne wprowadzenie w problematykę, ustalenie podstawowych pojęć i terminów, przegląd krajowych i zagranicznych metod określania zasięgu stref śródmiejskich, zastosowanie wybranych metod do analizy zasięgu centrów niektórych miast polskich różnej wielkości i charakteru - prowadzi do konkretnych wniosków, zarówno natury ogólnej, jak i dotyczących badanych układów.

Szczególnie istotne są wnioski, dotyczące niepowtarzalności układu i charakteru każdego centrum, uniemożliwiających zatem tworzenie ogólnie obowiązujących modeli projektowych, a zmuszających do indywidual-

nego podejścia badawczego i planistycznego dla każdego zespołu śródmiejskiego. Równie cenne wnioski dotyczą formowania ogólnych koncepcji komunikacyjnych miast i na ich tle budowy układu komunikacyjnego w śródmieściach. Wnioski te postulują integralność i kompleksowość planowania komunikacji wraz obciążeniami śródmiejskimi, w sposób uwzględniający potrzeby ich rozwoju, dostępności dla użytkowników i zaopatrzenia, zdjęcia z nich zbędnego obciążenia ruchem przelotowym itd.

Z rozważań nad problemami komunikacji wynikają wnioski dotyczące wielkości obszaru centrum, jego pojemności oraz intensywności jego użytkowania na tle rozmieszczenia podstawowych funkcji śródmiejskich. Autor stwierdza na badanych przykładach, że nadmierne obciążenie centrów miejskich funkcjami mieszkaniowymi i produkcyjnymi dzieje się kosztem właściwych dla śródmieściu funkcji usługowych, handlowych, administracyjnych i kulturalnych, dla których istnieją znaczne jeszcze możliwości ich intensyfikacji, tworzenia "jąder" i "obszarów" funkcjonalnych, spełniających w sposób prawidłowy wyznaczone im zadania. Rozważania te, poparte wnikliwą analizą badanych przykładów miast, kończą się studiami projektowymi nad przekształceniem struktury niektórych centrów miejskich w myśl postulatów autora. Praca zaopatrzona jest ponadto obszernym aneksem, w którym zebrane zostały materiały i zestawienia danych, uzyskanych z przeprowadzonych badań.

Na tle pracy dr. S. Juchnowicza nasuwa się szereg refleksji i wątpliwości natury ogólnej, na które autor, jako urbanista, a nie ekonomista, nie mógł dać odpowiedzi, choć się one niejako między wierszami zawierają. O ile metody, oparte na badaniu aktualnego użytkowania powierzchni obszarów śródmiejskich, wraz z poprawkami kwalifikacyjnymi dla warunków polskich, usnać należy za szlachetne w zakresie rejestracji stanu istniejącego, oraz szlachetne są wnioski, dotyczące postulowanych przekształceń tego stanu, pod względem charakteru i intensywności użytkowania typu śródmiejskiego, jednocześnie nasuwa się pytanie, jakie bodźce należy zastosować w wypadku działania planistycznego, a zwłaszcza realizacyjnego przy organizacji centrum, skoro odpadają wszelkiego rodzaju bodźce ekonomiczne, właściwe dla gospodarki kapitalistycznej, jak np. renta gruntowa, wartość obrotów handlowych, czynsz itp. Właśnie ten brak określonych bodźców, warunkujących koncentrację funkcji śródmiejskich, doprowadził do ekstensywnej ich lokalizacji na obszarze miast, do wprowadzenia funkcji mieszkaniowych w centra, do rozproszenia usług handlowych, kulturalnych, administracyjnych z jednoczesnym nadmiernym obciążeniem arterii komunikacyjnych jałowym ruchem kołowym i pieszym. Wydaje się, że tak długo, póki nie nastąpi rzetelna właściwa ocena wartości, tkwiących w roli centrów miejskich, dla ekonomii prawidłowych rozwiązań urbanistycznych, wszelkie działania planistyczne zawieszono będą w próżni, a nie należy sądzić, że wystarczą tu jedynie normatywy i wskaźniki.

Praca habilitacyjna dr. S. Juchnowicza stanowi dalszą pozycję w cyklu jego prac naukowych, poświęconym problemom urbanistycznym, a w szczególności problemom planowania dzielnic śródmiejskich. Liczne artykuły oraz dysertacja doktorska, jak i omawiana rozprawa są rezultatem jego studiów naukowych w Stanach Zjednoczonych, jak również wieloletniej pracy naukowej zawodowej na uczelni, jako dydaktyka i w pracowniach projektowych, jako stale czynnego urbanisty, którego działalność uwieczniona została szeregiem nagród i wyróżnień konkursowych i za całokształt twórczości.

Reasumując, uważam, że dr. Stanisław Juchnowicz posiada wszystkie kwalifikacje dla przyznania mu stopnia naukowego docenta i że omawiana rozprawa w pełni odpowiada warunkom, stawianym pracom habilitacyjnym.

1- / *Gerard Ciołek*
prof. dr Gerard Ciołek